

עבודה מסכמת

פופוליזם הוא סגנון פוליטי אשר מבקש לפנות אל ציבור רחב של פשוטי העם במסר פשוט מתוך הרצון לגייס תמיכה ואהדה מקרב שורות אלו. בדרך כלל המסרים הפופוליסטים פונים לדאגות קיומיות של האזרחים, ומספקים עבורם פתרונות קסם לבעיות קשות. את סגנון המשטר הזה ניתן למצוא גם במשטרים דיקטטוריים וגם במשטרים דמוקרטים, כאשר המנהיג הוא זה אשר קובע את המדיניות ואת מידת הפופוליזם של דבריו¹.

חיבור קצר זה יבקש לתאר את דונלד טראמפ כמייצג של תופעת הפופוליזם. המטרה של החיבור היא להראות האם ייתכן כי טראמפ, בתור מייצג של הפופוליזם, הוא עתיד הפוליטיקה העולמית. כדי לענות על השאלה הזו אתאר את המנהיגות הפופוליסטית באופן כללי, לאחר מכן אתאר את עלייתו של טראמפ ואת האמצעים הפופוליסטים שהוא השתמש בהם כדי להיבחר לנשיאות. בשלב הבא אתאר מנהיגה נוספת שתוארה במחקר בתור מנהיגה פופוליסטית ואשווה אותה לדונלד טראמפ. בסיום החיבור אראה כיצד טראמפ הוא מנהיג פופוליסטי והאם סביר להניח כי סגנון המנהיגות הזה הוא הסגנון הפוליטי שעתיד להיות שולט בזירה הפוליטית.

נכון להיום קיימת עלייה גדולה בפופוליזם אשר גורמת לחששות כבדים בנוגע ליכולת השרידות של הדמוקרטיה. כיום הסכנה של הפופוליזם היא לא סכנה של השמדת הדמוקרטיה באופן בולט וישיר בסגנון של הפיכה צבאית. המנהיגים הפופוליסטים של היום עושים זאת באמצעות מינוף המעמד שלהם בתור ראשי ממשלה ובאהדת הציבור אשר ניתנה להם בתור נבחר ציבור כדי לחסל את ריבוי הדעות בדרכים חוקיות או חוקיות לכאורה. הדמוקרטיה למעשה יכולה לבטל את עצמה באופן מעשי על ידי מגבלות שונות שינתנו עליה ולא באמצעות ניסיון הפיכה ישיר².

למרות סכנה זו הניסיונות הפופוליסטים להחליש מוסדות דמוקרטיים מצליחים רק בתנאים מיוחדים ובוודאי שלא בכל המקרים. כדי שהניסיונות הללו יתרחשו בדרך כלל מתקיימים גם התנאים של חולשה מוסדית אשר מספקת פתח להגבלת הדמוקרטיה ומשבר כלכלי אשר מצדיק פעולה אגרסיבית וסמכותית. כאשר אחד מן התנאים הללו לא מתקיימים בפועל אז ניסיונות המהפכה של הפופוליזם לא שורדות והדמוקרטיה מצליחה לצלוח את המשבר³.

תפיסת הדמוקרטיה הפופוליסטית היא אנטי ליברלית במידה רבה. הפופוליזם למעשה שולל את הבנת הדמוקרטיה אשר מבחינה בין הרשויות כמערכת של איזונים ובלמים. רצון הריבון, אשר נתפס בתור רצון

¹ דני פילק, אנחנו העם: פופוליזם מכיל ופופוליזם מדייר בישראל. עיונים בתקומת ישראל. כרך 20. 2010. עמ' 28-32

² Weyland, Kurt. 2020. "Populism's Threat to Democracy: Comparative Lessons for the United States," Perspectives on Politics: pp 1-3

³ Weyland, Kurt. 2020. "Populism's Threat to Democracy: Comparative Lessons for the United States," Perspectives on Politics: pp 1-3

העם, הוא לדידם גורם הסמכות העיקרי ואולי היחיד שיש לתת לו לקבל את ההחלטות⁴. המנהיג הפופוליסטי הוא מנהיג אשר צריך להיות מתוחזק על ידי קשרים אישיים עם המוני אנשים והוא מתנגד למיסוד מאחר והמיסוד עשוי להגביל את הניסיון שלהם להשיג את דומיננטיות בלתי מעורערת.

באופן טבעי מנהיג כזה יהיה בניגוד תמידי עם המסגרת המוסדית של הדמוקרטיה הליברלית אשר מסתמכת על מוסדות חזקים כדי למנוע שימוש לרעה בכוח וסמכות וכדי להגן על החירויות של הפרט. לעיתים קרובות המנהיגים הפופוליסטים לא מסוגלים ליצור מנהיגות שקולה אלא מרגישים צורך להמשיך ולהיות גרנדיוזיים עבור הקהל שלהם. אין הם מסוגלים ליצור מדיניות רגועה אשר תבקש לחזק את היציבות אלא מנהיגותם מתאפיינת בחוסר שקט ותנודות רבות מאוד⁵.

עלייתו של דונלד טראמפ

דונלד טראמפ הודיע על ריצתו למשרת נשיא ארצות הברית ביוני 2015. טראמפ היה כוכב ריאליטי וסלבריטי ידוע בציבור אולם מעטים חשו כי הוא משמש כיותר מקוריוז וכי הוא אכן יכול להיות דמות אשר העם האמריקאי יסחף אחריה ויאפשר לו להיות נשיא המדינה. מקרים כאלו היו קיימים גם בעבר. התעשיין הנודע הנרי פורד ביקש לרצות בעצמו למשרת הנשיאות כבר לפני מאה שנה אך לא הצליח להיות מועמד של ממש למרות הערכת ואהדת הציבור⁶.

טראמפ הצליח להתגבר על שורה של מתמודדים מן המפלגה הרפובליקנית, למרות שהיו פוליטיקאים וותיקים ובעלי ניסיון רב. כאשר טראמפ החל להתמודד לנשיאות עצמה ולאחר שכבר נבחר למועמד הדמוקרטי, היה ברור לכל כי מדובר במרוץ מסוג חדש. סגנון ההתמודדות שלו כלל שיטות דמגוגיות רבות, השקפות קיצוניות על מהגרים שונים ועל מוסלמים בפרט, כמו גם התנגדות שלו לממסד באופן כללי.

לצד ההתנגדות של טראמפ לממסד, הוא מתאפיין גם בשלילה מוחלטת של מתנגדיו. מנהיגים פופוליסטים בדרך כלל מוקיעים את המתנגדים שלהם ומתייגים אותם בתור יריבים פליליים, חתרניים,

⁴ דני פילק, אנחנו העם: פופוליזם מכיל ופופוליזם מדייר בישראל. עיונים בתקומת ישראל. כרך 20. 2010. עמ' 28.

⁵ Weyland, Kurt. 2020. "Populism's Threat to Democracy: Comparative Lessons for the United States," Perspectives on Politics: pp 1-3

⁶ Steven Levitsky, Daniel Ziblatt, How Democracies Die. Broadway Books, pp 34-38.